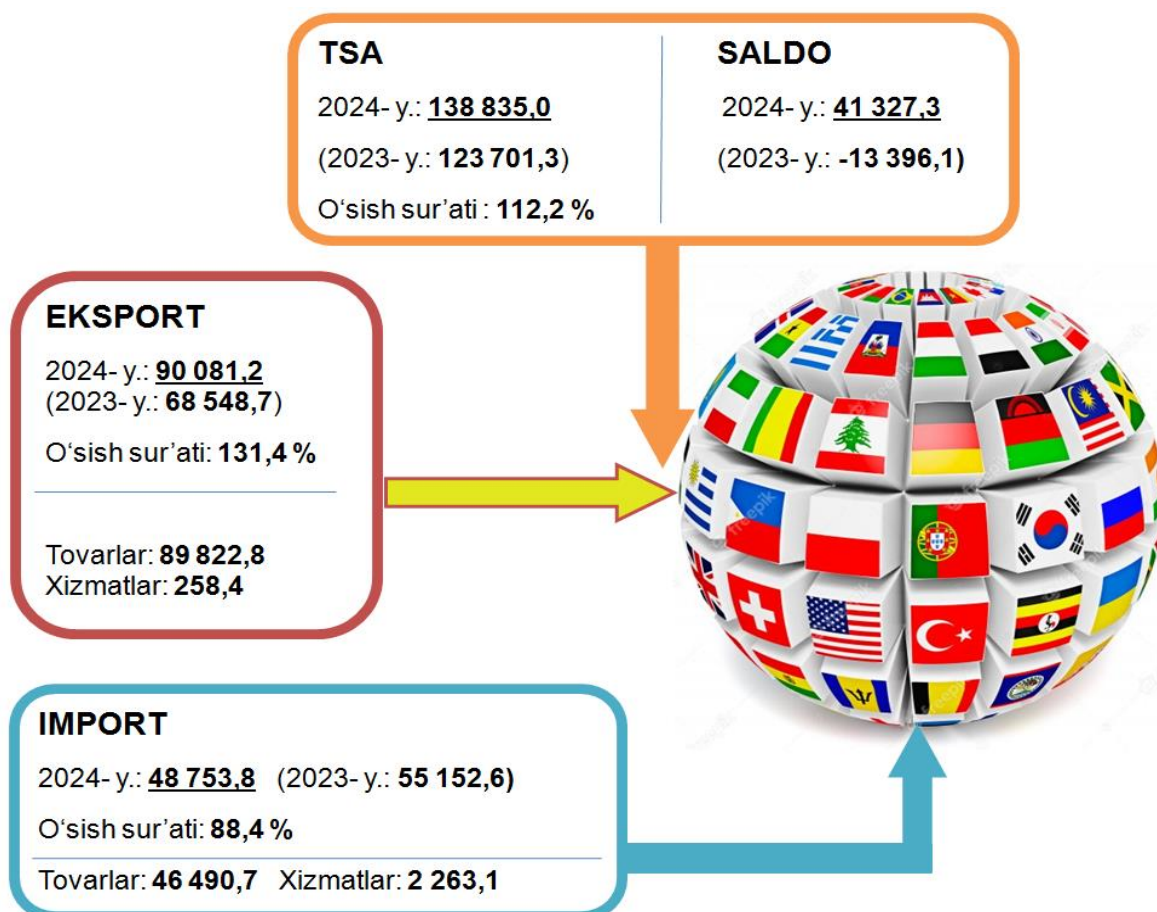

VIII. TASHQI IQTISODIY ALOQALAR

Mamlakatimizda olib borilayotgan iqtisodiy islohotlar xorijiy davlatlar bilan savdo aloqalarining jadal o‘shishiga xizmat qilmoqda. Xususan, mamlakatning eksport salohiyatini oshirish bo‘yicha qabul qilingan qarorlar mahalliy kompaniyalarga tashqi bozorlarda ko‘proq tajriba orttirishga imkon beradi. Pirovardida ular jahon savdosida raqobatdosh ustunlikka ega bo‘ladi.

Respublikada bu borada so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan eksportni rag‘batlantirish, importni optimallashtirish va umuman olganda tashqi savdo muvozanatini ta‘minlash maqsadida amalga oshirilgan chora-tadbirlar natijasida, 2024-yil yanvar-mart oylarida respublikaning tashqi savdo aylanmasi (matnda TSA) 138,8 mln. AQSH dollariga yetdi va 2023-yilning yanvar-mart oyiga nisbatan 112,2 % ni tashkil etdi.

TASHQI SAVDO AYLANMASI (yanvar-mart, ming. AQSH dollari)

Qoraqalpog‘iston Respublikasining MDH mamlakatlari bilan tashqi savdo aylanmasi 2024-yil yanvar-mart holatiga ko‘ra, 44,6 mln. AQSH dollarini tashkil etdi. Shundan eksport 23,7 mln. AQSH dollariga yetgan bo‘lsa, import 20,9 mln. AQSH dollari qiymatida qayd etildi.

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASINING MDH DAVLATLARI BILAN TASHQI SAVDO AYLANMASI (2024- yil yanvar-mart, mln. AQSH dollari)

<p>Rossiya TSA – 24,0 Eksport – 12,5 Import – 11,5</p> 	<p>Qozog‘iston TSA – 14,3 Eksport – 9,7 Import – 4,6</p>
<p>Qirg‘iz Respublikasi TSA – 2,7 Eksport – 0,9 Import – 1,8</p> 	<p>Belarus TSA – 2,6 Eksport – 0,0 Import – 2,6</p>
<p>Tojikiston TSA – 0,3 Eksport – 0,3 Import – 0,0</p> 	<p>Ukraina TSA – 0,1 Eksport – 0,1 Import – 0,0</p>
<p>Turkmaniston TSA – 0,5 Eksport – 0,1 Import – 0,4</p> 	

Qoraqalpog‘iston Respublikasining MDH mamlakatlari bilan tashqi savdo aylanmasining eng yuqori hajmlari Rossiya 24,0 mln, Qozog‘iston 14,3 mln hamda Belarus 2,6 mln bilan qayd etildi.

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASINING
TUMANLAR KESIMIDA TASHQI SAVDO AYLANMASI
*(2024-yil yanvar-mart)**

	Hajm Ming. AQSH dollari	O‘sish sur‘ati, % da	Ulushi, % da
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	138 835,0	112,2	100,0
Nukus shahri	78 434,7	117,8	56,5
<i>tumanlar:</i>			
Amudaryo	2 503,9	37,8	1,8
Beruniy	2 423,5	70,6	1,7
Bo‘zatov	89,1	20,3	0,1
Qorao‘zak	383,4	8,4	0,3
Kegeyli	3 861,5	297,7	2,8
Qo‘ng‘irot	5 632,3	276,3	4,1
Qonliko‘l	6 584,6	102,7	4,7
Mo‘ynoq	10 349,6	146,1	7,5
Nukus	3 906,7	493,8	2,8
Taxiatosh	2 631,1	64,6	1,9
Taxtako‘pir	873,8	499,1	0,6
To‘rtko‘l	8 251,3	80,8	5,9
Xo‘jayli	2 878,0	141,7	2,1
Chimboy	3 969,2	132,3	2,9
Shumanay	988,6	141,6	0,7
Ellikqal‘a	5 063,4	119,6	3,6

Eng yuqori hajm,
ming AQSH dollari

56,5 %

Nukus sh. – 78 434,7

7,5 %

Mo‘ynoqt. – 10 349,6

5,9 %

To‘rtko‘l. - 8 251,3

Eng quyi hajm,
ming AQSH dollari

0,1 %

Bo‘zatov t. - 89,1

0,3 %

Qorao‘zakt. – 383,4

0,7 %

Shumanay t. – 988,6

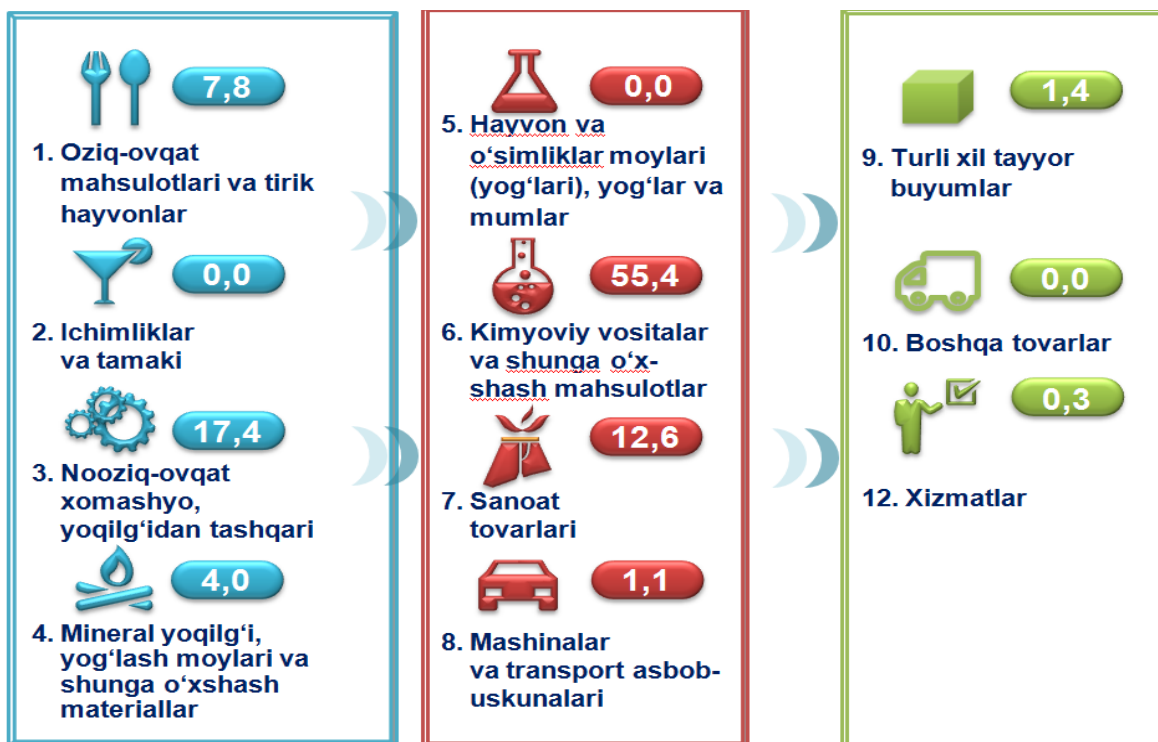
Respublika tashqi savdo aylanmasi tarkibida eng yuqori ulushni Nukus shahri 56,5 % ulush bilan 78 434,7 ming. AQSH dollarini, eng quyi ulushni esa Bo‘zatov tumani 0,1 % ulush bilan 89,1 ming. AQSH dollarini tashkil etdi.

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASINING EKSPORTI

Xalqaro iqtisodiy aloqalarning rivojlanishi eksportning barqaror o‘shishiga ko‘maklashadi va bu o‘z navbatida ma’lum natijalarga erishish uchun zamin yaratadi. Mamlakatning eksport salohiyatini oshirish, eksportyorlarni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash, eksportbop mahsulotlar nomenklaturasini kengaytirish maqsadida amalga oshirilgan islohotlar natijasida eksportyorlar tomonidan 90,1 mln. AQSH dollari (nomonetar oltindan tashqari) qiymatidagi (2023-yilning mos davriga nisbatan 131,4 % ni tashkil etdi) tovar va xizmatlar eksport qilinishi ta’minlandi.

XSST* BO‘YICHA EKSPORT TARKIBI (2024- yil yanvar-mart, ulushi % da)

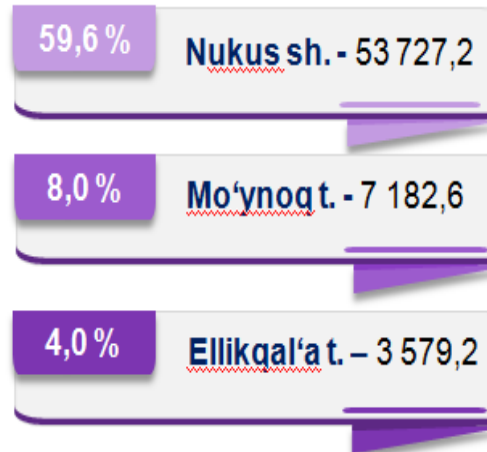

Qoraqalpog‘iston Respublikasida tovarlar tashqi savdosi statistik ko‘rsatkichlarini shakllantirishda, Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi (keyingi o‘rinlarda TIF TN) bilan birgalikda, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro standartlashgan savdo tasniflagichi (keyingi o‘rinlarda – XSST) ishlatiladi. Bu o‘z navbatida tahliliy maqsadlarda eksport va import qilinadigan tovarlarni 10 ta katta qismga guruhlash uchun imkon beradi. Tovarlarni XSST bo‘yicha kodlashtirish, TIF TN va XSST o‘rtasida o‘tish kalitlari yordamida amalga oshiriladi.

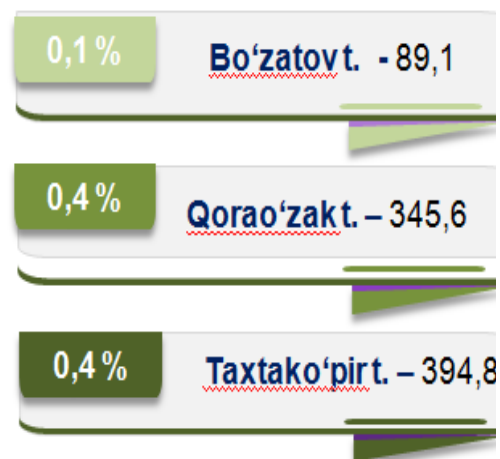
QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASINING
TUMANLAR KESIMIDA EKSPORTI
(2024-yil yanvar-mart)*

	Hajm Ming. AQSH dollari	O‘shish sur‘ati, % da	Ulushi, % da
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	90 081,2	131,4	100,0
Nukus shahri	53 727,2	119,1	59,6
<i>tumanlar:</i>			
Amudaryo	1 966,3	44,9	2,2
Beruniy	1 767,8	83,0	2,0
Bo‘zatov	89,1	34,2	0,1
Qorao‘zak	345,6	94,4	0,4
Kegeyli	3 341,0	257,6	3,7
Qo‘ng‘irot	1 227,3	212,9	1,4
Qonliko‘l	6 034,9	102,7	6,7
Mo‘ynoq	7 182,6	589,3	8,0
Nukus	2 891,9	501,0	3,2
Taxiatosh	822,5	147,9	0,9
Taxtako‘pir	394,8	471,6	0,4
To‘rtko‘l	1 553,4	307,3	1,7
Xo‘jayli	949,8	344,7	1,1
Chimboy	3 209,0	242,9	3,6
Shumanay	988,6	141,6	1,1
Ellikqal‘a	3 579,2	107,7	4,0

Eng yuqori hajm,
ming AQSH dollari

Eng quyi hajm,
ming AQSH dollari

Respublika eksporti tarkibida eng yuqori ulushni Nukus shahri 59,6 % bilan 53 727,2 ming. AQSH dollarini, eng quyi ulushni esa Bo‘zatov tumani 0,1 % bilan 89,1 ming. AQSH dollarini tashkil etdi

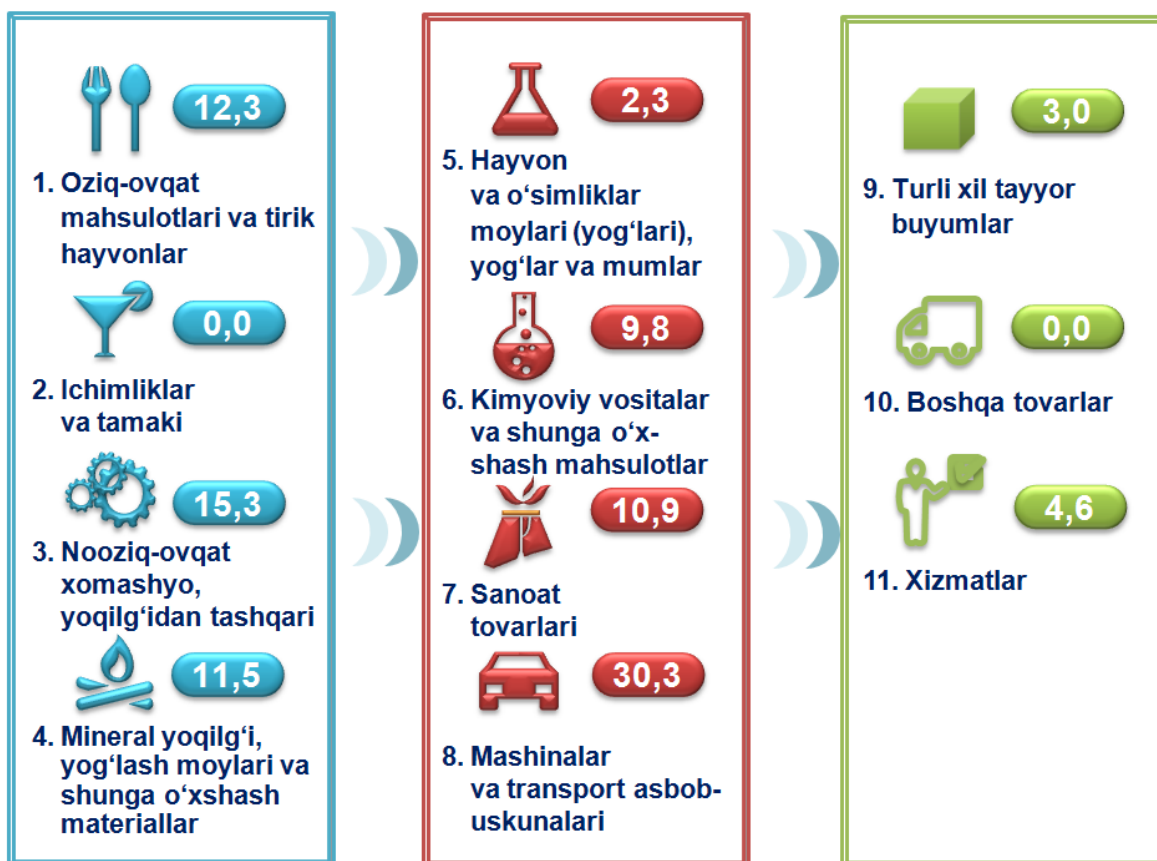
QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASINING IMPORTI

2024-yilning yanvar-mart oylarida import hajmi 48,8 mln. AQSH dollarini va 2023-yilning mos davriga nisbatan 88,4 % ni tashkil etdi. Import tarkibida eng katta ulush, mashinalar va transport asbob-uskunalari (30,3 %), Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar (12,3 %), sanoat tovarlari (10,9 %) hamda kimyoviy vositalar va shunga o‘xshash mahsulotlar (9,8 %) hisobiga to‘g‘ri keldi.

XSST BO‘YICHA IMPORT TARKIBI

(2024- yil yanvar-mart, ulushi, % da)

Tovarlar importi dinamikasi tahliliga ko‘ra, 2024-yilning yanvar-mart oylarida import qilingan tovarlar hajmi, 48,8 mln. AQSH dollarini tashkil etdi. Xizmatlar importi esa 2,3 mln. AQSH dollariga yetdi.

QORAQALPOG‘ISTON RESPUBLIKASINING
TUMANLAR KESIMIDA IMPORTI

(2024-yil yanvar-mart)

	Hajm Ming. AQSH dollari	O‘shish sur‘ati, % da	Ulushi, % da
Qoraqalpog‘iston Respublikasi	48 753,8	88,4	100,0
Nukus shahri	24 707,6	115,0	50,7
tumanlar:			
Amudaryo	537,6	23,9	1,1
Beruniy	655,7	50,4	1,3
Bo‘zatov	0,0	0,0	0,0
Qorao‘zak	37,7	0,9	0,1
Kegeyli	520,5	-	1,1
Qo‘ng‘irot	4 405,0	301,3	9,0
Qonliko‘l	549,7	102,7	1,1
Mo‘ynoq	3 167,0	54,0	6,5
Nukus	1 014,9	474,2	2,1
Taxiatosh	1 808,7	51,4	3,7
Taxtako‘pir	479,0	524,4	1,0
To‘rtko‘l	6 697,9	69,0	13,7
Xo‘jayli	1 928,2	109,8	4,0
Chimboy	760,2	45,3	1,6
Shumanay	-	-	-
Ellikqal‘a	1 484,1	163,3	3,0

Eng yuqori hajm,
ming AQSH dollari

50,7 %

Nukus sh. - 24 707,6

13,7 %

To‘rtko‘l t. - 6 697,9

9,0 %

Qo‘ng‘irott. - 4 405,0

Eng quyi hajm,
ming AQSH dollari

1,1 %

Kegeyli t. - 520,5

0,1 %

Qorao‘zak t. - 37,7

1,0 %

Taxtako‘pir t. - 479,0

Respublika importi tarkibida eng yuqori ulushni Nukus shahri 50,7 % bilan 24 707,6 ming. AQSH dollarini, eng quyi ulushni esa Qorao‘zak tumani 0,1 % bilan 37,7 ming. AQSH dollarini tashkil etdi.

Statistik ko‘rsatkichlarga izohlar

Tovar – har qanday ko‘chma mulk, shu jumldan valyuta va valyuta qimmatliklari, elektr, issiqlik va boshqa energiya turlari, transport vositalari (yo‘lovchilar va tovarlar tashish uchun ishlatiladigan transport vositalari, shu jumldan konteynerlar va boshqa transport uskunalari bundan mustasno), intellektual mulk obyektlari.

Tovarlar eksporti – agar qonunchilikda boshqa tartib ko‘zda tutilmagan bo‘lsa, tovarlarni O‘zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib kirish majburiyatisiz olib chiqish.

Reeksport – xorijiy tovarlar bojxona hududidan olib chiqiladigan bojxona rejimi.

Tovarlar importi – tovarlarni O‘zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib chiqish majburiyatisiz olib kirish.

Reimport – bojxona hududidan eksport rejimida olib chiqilgan O‘zbekiston Respublikasi tovarlari O‘zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksida ko‘rsatilgan muddatda (olib chiqilgan paytdan boshlab o‘n yil ichida) qaytarib olib kiriladigan rejim.

Tashqi savdo aylanmasi – mamlakatning muayyan davrdagi eksport va import qiymatlari summasi.

Tovarlar kelib chiqqan mamlakat – tovar to‘liq ishlab chiqarilgan yoki yetarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat (tovar yetarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat “Bojxona tarifi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi qonunining 26- moddasiga asosan aniqlanadi).

Tovarlarning belgilangan manzili – yuklab jo‘natish paytida tovar yetkazib berilishi belgilangan mamlakat sifatida ma‘lum bo‘lgan mamlakat.

Tovarlarning statistik qiymati – shartnoma valyutasidan qat‘i nazar yagona bazisga keltirilgan shartnoma bo‘yicha tovarlar qiymati.

SIF (qiymat, sug‘urtalash, fraxt) – tovarlarni sotish sharti bo‘lib, unga ko‘ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug‘urtalash hamda import qiluvchi mamlakat portigacha yetkazib berish xarajatlari kiritiladi.

SIP (fraxt/tashish va sug‘urtalash) – tovarlarni sotish sharti bo‘lib, unga ko‘ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug‘urtalash hamda import qiluvchi mamlakatning chegarasidagi belgilangan joygacha yetkazib berish xarajatlari kiritiladi.

FOB (bortda erkin) – tovarni sotish sharti bo‘lib, unga ko‘ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni kema bortigacha yetkazib berish va yuklash xarajatlari kiritiladi.

DAF (chegaragacha yetkazib berish) – tovarni sotish sharti bo‘lib, unga ko‘ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni belgilangan joygacha yoki eksport qiluvchi mamlakat chegarasidagi joygacha yoxud qo‘shni mamlakat chegarasigacha yetkazib berish xarajatlari kiritiladi.

Xizmatlar (ishlar) eksporti — O‘zbekiston Respublikasining rezidentlari tomonidan norezidentlarga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat‘i nazar, ko‘rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).

Xizmatlar (ishlar) importi — norezidentlar tomonidan O‘zbekiston Respublikasi rezidentlariga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat‘i nazar, ko‘rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).

Ma‘lumot uchun: O‘zbekiston Respublikasida tovarlar tashqi savdosi statistika ko‘rsatkichlarini shakllantirishda, Tashqi iqtisodiy faoliyat tovar nomenklaturasi (keyingi o‘rinlarda TIF TN) bilan birgalikda, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xalqaro standartlashgan savdo tasniflagichi (keyingi o‘rinlarda – XSST) ishlatiladi. Bu o‘z navbatida tahliliy maqsadlarda eksport va import qilinadigan tovarlarni 10 ta katta qismga guruhlash uchun imkon beradi. Tovarlarini XSST bo‘yicha kodlashtirish, TIF TN va XSST o‘rtasida o‘tish kalitlari yordamida amalga oshiriladi.